

A LELŐTT UZSORÁS VISSZATÉR, AVAGY

A LILI BÁRÓNŐ MINT „POEN” A KOMÁROMI JÓKAI SZÍNHÁZBAN

A KOMÁROMI JÓKAI SZÍNHÁZ
LILI BÁRÓNŐ CÍMŰ ELŐADÁSÁRÓL*

Huszka Jenő (1875–1960) operettjét, a Lili bárónőt először 1919. március 7-én mutatták be Budapesten, a Városi Színházban. Azóta többen hozzányúltak Martos Ferenc librettójához, a komáromi bemutató szövegét is módosította valaki, találgathatunk, hogy a műsorfüzetben jegyzett dramaturg (Keszthelyi Kinga m. v.), vagy maga a rendező (Méhes László Jászai Mari-díjas), vagy valaki más. Nincs is ezzel semmi baj mindaddig, amíg ki nem derül, hogy az újonnan megalkotott gegek kizárólag a Komáromi Jókai Színház tanyáról beszabadult közönségének ízlését hivatottak kiszolgálni.

A TÉR

Miért ne fogadhatnánk el azt, hogy a helyszín az Illésházy-kastély fogadóterme? Tágas lépcsők vezetnek az emeletre, különböző ajtónyílásokon lehet ki-be járkálni. Tudomásunkra jut az is, hogy az emeleten lakosztályok és szobák találhatók. A föld-

szint ennél sokkal bonyolultabb: megfigyelhetünk olyan ajtórést, amelyiken kimegy valaki, de soha többé nem jön onnan vissza. Aztán olyan „következetességnek” is szemtanúi lehetünk, hogy midőn Frédit (Majorfalvi Bálint) alaposan sárba tapossa a Sátán névre hallgató lipicai mén, a sértett befárad az ebédlőbe, ahol az „uri” társaság éppen szupézik, majd nem sokkal később ugyanonnan kijön frakkban. Minket természetesen nem csap be, mert pontosan tudjuk, hogy a sárga lakosztályból érkezett kis kerülővel. Ami megnyugtató, az a tér állandósága. Nem kell fölöslegesen kombinálnunk, biztosak lehetünk abban, hogy a fontos dolgoknak – legyen szó mondjuk korrumpálásról vagy leküzdhetetlen dalolási vágyról – szem- és fültanúi leszünk, mert ez a tér a mienk. Itt mindig minden kéznél van: a fotel, az asztal, a földgömb, a pianó, a nem egészen biedermeier italszekrény, s mindehhez kapcsolódik a vendégek sokkoló terepismerete: alig egy órája érkeztek

* Az előadás bemutatóját 2013. december 6-án tartották a Komáromi Jókai Színházban. – *A szerk.*

a kastélyba, s máris tíz lépést hátrálva ülnek a fotelbe.

AZ ESZKÖZÖK

Némi zavart kelt az a vignettás üvegedény, amelyből hol snapsot, hol pálinkát, hol bornak tűnő folyadékot, hol pezsgőt öntenek. Nem lenne kéztől való, ha ilyen üveget terjesztenének a piacon. Ugyanakkor nem praktikus pezsgős pohárból inni a pálinkát, nyaktörő mutatvány. A protestánsokat nyilván nem botránkoztatja meg, hogy többen is isznak ugyanabból a pohárból, de, ha a szünetben odább tennék, azt is gondolhatnám, hogy előblítették. Fölvetném még a használhatatlan öngyújtók használatát, ami egy óvatlan pillanatban úgy tűnt, hogy tudatos, aztán kiderült, hogy mégsem az. Utolsó, szemérmes megjegyzésem: ha ragaszkodunk a korhoz, ne ragaszkodjunk olyan vehemensen a tokos cigarettához.

A RUHÁK

Ady Endre ismert magyar költő, publicista és színikritikus, aki csak azért nem írt kritikát a *Lili bárónőről*, mert egy hónappal a bemutató előtt elhalálozott, vélhetően az alábbiakat írta volna mondjuk Clarisse színésznő (Tar Renáta) ruhájáról: „A kis Clarisse a csöppet butácska, de annál rámenőbb pesti díva sötétmintás piros ruhájában jelent meg a kastélyban, s amint megpillantotta Malomszegi bárót, rádöbbsent, hogy holott a piacra indult, otthon felejtette fonott karkosarát.” Kopottas volt mind az arisztokraták, mind pedig az újgazdagok ruházata, ami, mondjuk, egy primadonna vagy egy bonviván esetében nem jelent előnyt még akkor se, ha a mi primadonnánk tételesen nem volt primadonna, s a mi bonvivánunk nem volt bonviván. Jelmeztervező: Horváth Kata m. v.

A TÁNCMOZDULATOK

Ami ilyen értelemben felfedezhető volt az operett három felvonása alatt történt mozgássorban, az egy életérzés: falusi vadászbál, tombolahúzás után: a picit becsiccsentett hölgy s partnere, a szalonspicces hegyivadász arra játszik, hogy tud táncolni. Pedig nem.

A szerző az operett játékidéjében tizennégy alkalommal biztosít lehetőséget a koreográfusnak arra, hogy kamatoztathassa tudását, tehetségét. Furcsának tűnhet, de egyetlen olyan lépés sem jutott az eszébe, amely meglepte volna a táncban járatlant.

A ZENE

A közismert dalszövegeket és melódiákat Gebora György m. v. rendszerezte, jó meseterember, nem kockáztatott sokat, s az öszszeverbuvált zenekar ebben partnerként működött közre. Csak az a betyár klarinétos, ő aztán kitett magáért! Összességében a kottaismeret elegendőnek bizonyult, a tempóra pedig az éneklő emberek nem fektettek különösebb hangsúlyt.

AZ ÉNEKLÉS

Erre azért érdemes odafigyelni, mert az operett egy olyan műfaj, amelyben a játékos szerepükben vállalt életérzéseiket hol prózai szövegfelmondásban, hol pedig dalra fakadva mesélik el. A főszereplő hölgyet, esetünkben Lilit (Bardon Ivett m. v.) primadonnának hívják, mely elnevezésre kimagasló énektudása, megjelenésének tündérisége, mozgáskészsége, jellemformálása jogosítja fel. A mi primadonnánk három felvonáson keresztül azzal foglalta el magát, hogy kereste az énekhangját. Esetenként már-már megtalálta, akkor viszont szinte a semmiből megérkezett a bonviván (Illésházy gróf, Káttai István m. v.), és leharsogta őt a színpadról. Amikor távolról énekelték egymásnak



durcás vagy szerelmes szavakat, nem volt nagy a veszély. Amint viszont csökközelbe kerültek, egyenlőtlené vált az énekpárbaj. Rajtuk kívül énekléssel próbálkozott még Clariss és Frédi is, de a megszólalásnak ez a formája mindkettőjüknek meghaladta a képességét. De! Voltak ám parádés pillanatok is, például amikor színészek kerültek a színpadra. Az Agátát alakító Bandor Éva (Jászai Mari-díjas), a Krisztinát megformáló Holocsy Krisztina s Malomszegi báró szerepében Fabó Tibor (Jászai Mari-díjas) énekesként is tündökölt, mert sugárzott belőlük a mesterségbeli tudás, és esetükben nyilvánvaló volt a korrepetitor, Pálinkás Andrassy Zsuzsa munkája is.

A SZÍNÉSZEK

Értem, hogyne érteném a rendező (Méhes László, Jászai Mari-díjas) filozófiáját abban az értelemben, hogy hozza magával a csapatát, hiszen akár fél szavakból is értik egymást. Azt is képes vagyok felfogni, hogy az operett két főszerepére két énekest alkalmaz. Azt már nehezebben értem meg, hogy miért ezt a párost és így párban, ha az első nótánál kiderül, hogy Kátai István és Bardon Ivett között jelentős tudásbeli különbség tapasztalható Kátai előnyére. Más kérdés persze, hogy Kátai színpadi mozgása picinkét darabos, táncos lábat nem örökölt. Az pedig fölfoghatatlan számomra, hogy honnan veszi a rendező a bátorságot egy csapatba állítani ugyanazon a színpadon egy produkción belül a magyarországi harmadik vonal képviselőit esetünkben Mokos Attilával (Becsei, Illésházy tisztartója), Bandor Évával, Holocsy Krisztinával vagy Fabó Tiborral, még akkor is, ha Mokosból most éppen pojácat kreált a rendező. Más a súlycsoport, más a mesterségbeli tudás. Karakterben Skronka Tibor (József, a gróf komornyikja) fegyelmettség, de még Németh István (minisz-

ter) karakter-villanása is összevethető a vendégművészek alakításával. Majorfalvi Bálint modorossága, játékának közönségessége, színpadi beszédének magyartalansága meg-hökkentő, s ezzel együtt persze az is, hogy ezt sem a dramaturg, sem a rendező nem teszi szóvá. A Kraus nevű uzorást Bernáth Tamásra osztották, aki nem kellőképpen sunyi erre a szerepre.

S itt térnék ki a szöveg- és etűdmódosítások előnyére és veszélyére is. A Kopasz úr (Nagy László) és a Kopasz úr Felesége (Balaskó Edit) csapdába kerül azáltal, hogy a szociális és társadalmi kapzsiságukat életformává bodorítja a titokzatos társszerző, majd kettőtöri az előadást egy erőszakos táncjelenettel, amikor a részeg Kraus táncba von-szolja Kopasz úr Feleségét. Nem „poen”, hanem erőltetett, semmitmondó geg, melynek nincs tétje. Ugyanígy érthetetlen és értelmezhetetlen az a pillanat, amikor Becsei váratlanul puskát ragad, üldözőbe veszi Kraus uzorást, aztán, hogy a bukszusok környékén halomra lövi, dolgavégezetten elvegyül az úri társaságban. Becsei gyilkosként jelenik meg újra, s az, hogy az uzorás később visszatér, bizony nem „poen”. Ugyanakkor, ha figyelmesen szemlélődünk, igazi gyöngyszemre is rábukkanhatunk, ilyen a II. felvonás ötödik jelenetében a csehovi-Körmendi János-i brillírozás, amely Holocsy Krisztina, Bandor Éva és Mokos Attila szellemesen visszafogott replikázásában magával ragadó színházi pillanatot adott.

A kép teljességéhez tartozik: Nusi szerepében Leczkési Dórát láthattuk, a cigaretázó poenvadász sofört pedig Szabó Viktor formálta meg.

A RENDEZŐI MUNKA

Méhes László nem mai gyerek a szakmában, pontosan tudja, hogy a „tündérkirálynő, légy a párom”, s a „kis cigaretta valódi

finom" elbódítja a közönséget. Nem sokat foglalkozott a stílussal, arra viszont kinosan ügyelt, hogy a „poenek”, az olcsók és ordenárek is kiszóljanak a közönség felé, s lehetőleg nagyot durranjanak. Nem vesződött azzal, hogy a félreértések finom szálai szerteszét szaladjanak, majd összeálljanak, nyers volt a prózai szöveg, fasírozott szagú, de az események úgy követték egymást, hogy szinte bizonyossá vált: egyszer csak bekövetkezik a finálé. Az I. felvonásnak nagyjából olyan volt a tempója, mint ahogyan az úthenger közlekedik, majd a II. felvonás ötödik jelenetétől ritmust váltott az előadás. Becsei karakterét félreértette, Krauséhoz hozzátoldott. Frédi elvetemült játékát vagy nem tudta, vagy nem akarta megzabolázni, érdemét erősítse, hogy a nyilvános szellentést megtiltotta neki. A monumentális térrel

nem tudott mit kezdeni, üresen, bejátszatlanul tátongott, igaz, egy arra járó pianínó olykor benépesítette. A képek mozgatása a falon ötletes volt. Egy alkalommal.



A KÖZÖNSÉG

Ugrásra készen várta, hogy felállva tapsolhasson. Az ő ideje is eljött.

MINDENT EGYBEVETVE

Természetesen szükség van zenés produkciókra a Komáromi Jókai Színházban, legyen az musical vagy a könnyedebb operett. Csak becsüljük meg a közönséget. És becsüljük meg a társulatot is azzal, hogy ha vendégszínészt alkalmazunk, a mesterségbeli tudásban lehetőleg érje el a mieink szintjét, mert a Lili bárónőben ez bizony malőr volt.